

Архивски број: 08-245/12

година
29-04-2024

Постапувајќи по претставката бр. 08-245/1 од 14.2.2024 година, поднесена од _____, со адреса на ул. _____, против СОУ „Гимназија Кочо Рацин“ Велес, со адреса на ул. Благој Горев бр. 40, за сторена дискриминација врз основа на претпоставена сексуална ориентација и етничка и расна припадност во областа на образование, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација согласно член 21 од Законот за спречување и заштита од дискриминација (Сл. Весник на РСМ бр. 258/2020) на 5.4.2024 година, го донесе следното

МИСЛЕЊЕ

СЕ УТВРДУВА ПОВЕЌЕКРАТНА И ПРОДОЛЖЕНА ДИСКРИМИНАЦИЈА ПО ПЕРЦЕПЦИЈА ВРЗ ОСНОВА ЕТНИЧКА И РАСНА ПРИПАДНОСТ, СЕКСУАЛНА ОРИЕНТАЦИЈА И ПОПРЕЧЕНОСТ во областа на образование сторена од страна на СОУ „Гимназија Кочо Рацин“ Велес кон

СЕ УТВРДУВА ВОЗНЕМИРУВАЊЕ ВРЗ ОСНОВА НА ЕТНИЧКА И РАСНА ПРИПАДНОСТ, СЕКСУАЛНА ОРИЕНТАЦИЈА И ПОПРЕЧЕНОСТ во областа на образование сторена од страна на СОУ „Гимназија Кочо Рацин“ Велес кон

СЕ УТВРДУВА ВИКТИМИЗАЦИЈА во областа на образование сторена од страна на СОУ „Гимназија Кочо Рацин“ Велес кон

Образложение

На 14.2.2024 година до Комисијата за спречување и заштита од дискриминација беше доставена претставка од страна на _____ од Велес против СОУ „Гимназија Кочо Рацин“ Велес („Гимназијата“, „Училиштето“), за сторена дискриминација врз основа на претпоставена сексуална ориентација и етничка и расна припадност во областа на образование.

Согласно претставката, _____ е ученик во Гимназијата во класот _____. Наведува дека е мета на врсничко насилство (булинг) од октомври оваа учебна година, но дека истото значително се засилило во второто полугодие, односно во последните четири недели. Вели дека добива секакви навреди за неговата сексуална ориентација и бојата на кожа, а како дел од нив ги наведува: „циган“, „гнасен циган“, „педер“, „за

колку се ебаваш?", „20 евра ти е тарифа“, „оди скакај на кур“, „те ебаваат по коли“, „дури ни дома не те сакаат“, „семафорска љубов“ итн. Истакнува дека класот во кој учи е мал и дека секоја промена во однесување на учениците се познава, а навредите биле кажувани и пред професори, кои наместо да преземат нешто постојано го напаѓаат. Го известил и класниот раководител, кој рекол дека ќе го разгледа проблемот и ќе го среди. Освен него, сведоци биле и останатите професори на чии часови се случувало сето ова. Последно наведува дека добивал и закани дека ќе биде истепан, што исто така било кажувано пред професори.

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација согласно член 24 став 7 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, на ден 14.2.2024 година испрати Известување бр. 08-245/2 за произнесување по наводите од претставката до СОУ „Гимназија Кочо Рацин“ Велес.

Врз основа на член 29 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, Комисијата испрати и Известување за вршење на увид бр. 08-245/3 од 21.2.2024 година до Гимназијата, со кое извести дека на ден 22.2.2024 (четврток) ќе биде спроведен непосреден увид во училиштето од страна на двајца членови на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација, и
Увидот беше во насока и со цел утврдување на фактичката состојба и обезбедување на потребната документација, а на истиот беше побарано да присуствуваат директорот на училиштето и стручните соработници.

Воедно, на истиот ден како и увидот во Гимназијата, односно на 22.2.2024 година во Велес, членовите на Комисијата и звршија службен разговор со подносителот на претставката за кој беше изготвен Записник бр. 08-245/5.

Разговорот започна околу 11 часот и покрај претставниците од Комисијата и подносителот, на него присуствуваше и негова соученичка по име.

Запрашан која е моменталната состојба и дали нешто е променето откако пријавил врсничко насилство и ја поднел претставката, изјави дека ништо не е променето и дека сè е исто. Булингот не престанал, туку напротив, сè уште се случувало да го пцујат пред професорите.

Тој и соученичката изјавија дека во училиштето постои некое мислење меѓу децата и професорите дека е луд и има посебни потреби, кое мислење пак произлегува од некој „документ“, кој тој самиот не знае што е и што претставува, но сите го спомнуваат. Имено, истакна дека некогаш се случува да излезе од училницата и самиот предметен професор да им каже на соучениците „остај го, го знаеш каков е он, со документ е“.

Исто така, тој вели дека во училиштето сите се запознаени со оваа ситуација, па дури и професори кои нему не му предаваат. Како за пример, наведува дека професорката

, која него не му предава, го застанала кога го сретнала во ходник и го прашала „што е проблемот со тебе што сите те зборат?“.

Во врска со неоправданите изостаноци на _____ ие изјавуваат дека се случува да ги запишат на некој час иако биле таму, конкретно на часовите по спорт. Наведуваат дека многу често другите соученици не одат на часот по спорт, туку одат на кафе, а притоа не се запишувани, додека пак тие двајца иако се присутни на часот, се запишувани од страна на професорот и им се бележат неоправдани изостаноци. Велат дека професорот дури им кажал дека со оглед на тоа колку пати се ослободувани од часот не треба да се жалат, но тие наведуваат дека до тоа ослободување дошло само заради тоа што на час биле присутни тројца од вкупно 12 ученици, па бидејќи часот не можел да се одржи, професорот ги пуштал да си одат.

_____ извести дека на класниот час бил правен записник, при што класниот раководител седел, една од соученичките го водела записникот и сите си кажувале што мислат за ситуацијата, при што повторно се кажувале истите навреди кон него. Дополнително, наведуваат дека професори во училиштето зборуваат дека тој избркал некои деца од училиштето, дека заради него си заминале оттаму и слично, но дека тоа не е точно.

Друг навод во однос на булирањето е тоа дека соученици им велеле дека нема да имаат со кого да бидат на матура, дека никој не ги сака, дека доколку сакаат можат матурската прослава да им ја претворат во пекол итн.

На крајот подносителот даде писмено дополнување на претставката, кое беше приложено кон Записникот од извршен службен разговор бр. 08-245/5 од 23.2.2024 година и претставува негов составен дел. Дополнувањето гласи:

„Почитувани,

Ви пишувам за да ви дадам дополнителни информации за претставката и да ви кажам што се случува во школото последните неколку недели. Ситуацијата не се подобрува, туку се влошува. Ме повика дефектологот да и кажам што се случувало, ми праша зошто не сум бил кај неа да и кажам на што и одговорив дека сите знаат, дека е запознаен директорот дека сум булиран, дека се обраќала мајка ми, дека се случува пред професори и дека неколку пати сум му кажал на класниот кој ништо не презема. Булингот трае од октомври и се случувал пред професорите:

Булингот го вршат _____
соучениците _____

_____ пред професорката по _____, ми се закани дека ќе ме тепа. Професорката не извади надвор и го праша што е проблемот, он кажа „види го како алуминиумска фолија е“, алудирајќи на мојата јакна. Пред професорката кажа „ќе го тепам, ако не во школо, надвор“. Она му кажа не смееш така и влеговме на час по што свонеше.

Откако мајка ми се пожали дека сум булиран, ги викнаа кај директорот сите освен
кога се вратија викаа „неможе нам нико ништа јачи смо од судбине“. Класниот
беше информиран и од мене и од мајка ми дека трпам булинг,
кажа дека ќе го среди тоа но ништо не презема. Минатата недела бараше од сите во
класот да напишат записник во кој ќе кажат што според нив се случувало во врска со
булингот кон мене. Додека тоа се случува неколку часа се пишуваат записниците, ми
дофрлаат пред него дека сум за во душевна болница, он никако не реагира, ме
обвинуваат дека лажам, дискутираат пред сите што се случувало и ме изложуваат на
тапет, мене и мојата другарка.

ме виде на одмор дека ми се кренати нозете на маса и почна да ми се
дере. Јас и другарка ми и кажавме, камо вака да реагиравте кога ме врегаа кај вас на
час, и и кажавме дека има поголем проблем од моите кренати нозе. Она продолжи да
ни се дере и да ме обвинува дека јас многу се жалам и му кажала на директорот.
Директорот ме сретна во ходник и ми кажа дека ако не ми одговара школото да се
префрлам во друго школо, он ќе ми помогнел.

Исто така ја повикаа мајка ми да потпише записник за мерка намалување на
поведение поради неоправдани. Мајка ми одбила да потпише и ги прашала зошто мене
ми даваат мерка кога има и други и со поголем број на неоправдани а за нив нема
мерка. Класниот почнал да и кажува дека јас ја лажам и дека мерката ќе биде ставена
и ако не ја потпише и ќе стои на огласна табла. Претходно и имаше кажано дека он
приметил дека нешто се случува и дека ќе средел, но ништо не е преземено.

Истиот ден, а врз основа на член 29 став 1 од Законот за спречување и заштита од
дискриминација, членовите на Комисијата
извршија непосреден увид во просториите на СОУ Гимназија „Кочо Рацин“- Велес, за
кој беше изготвен Записник од извршен непосреден увид бр. 08-245/4 од 23.2.2024
година.

Увидот започна во 12 часот и покрај претставниците од Комисијата, на него
присуствуваа директорот на гимназијата - , класниот раководител на
- , како и вработените стручни соработници: специјалниот
едукатор и рехабилитатор - , педагогот - и
психологот -

Разговорот беше воден во канцеларијата на директорот и истиот започна со
претставување на работата на Комисијата од страна на , то што и
директорот во кратки црти го претстави училиштето, неговата историја и моментален
начин на работа. Изјави дека е запознаен со пристигнатата претставка и дека ќе остави
стручните соработници подетално да ја објаснат ситуацијата.

Разговорот беше воден преку низа прашања:

: Која е процедурата за пријавување насилство во училиштето?

Директор: Службата ќе ги објасни процедурите поубаво, службите и вработените се достапни за учениците секој ден, а тој клас конкретно има прекрасен класен раководител, за кого учениците се секогаш на прво место. Класот го сочинуваат исклучително интелигентни деца, меѓутоа не е во тие, тој е дете со посебни образовни потреби, проблематичен е и всушност тој е оној кој ги малтретира сите останати. Ја малтретира и мајка му, и кажува како да се облече, ќе ви кажат и што правел на екскурзија. Класниот многу добро си знае со кого си има работа, вие сте го запознале вака, сте го виделе со кого си имате работа?

: Дали постои програма за превенција од насилство во училиштето?

Директор: Тоа редовно го правиме и во училиштето се држат и посебни часови однадвор на таа тематика.

Дали во училиштето постојат т.н. тимови за безбедност, кои постојат во средните училишта во Скопје?

Директор: Формално не е формиран таков тим, но ние како училиште сме во директна комуникација со системите за социјална заштита, секторот за внатрешни работи и слично.

Кога дознавте вие за проблемот опишан во претставката?

Директор: Претходно никој не пријавил и немало никаков проблем.

А кои се вашите сознанија околу случајот?

Директор: Запознаен сум дека станува збор за дете со одредена дијагноза, службата ќе објасни за што точно станува збор, сепак тие се стручни за тоа. инаку го познавам од мал, доаѓаше на мои часови по пливање имав клуб, сметам дека оттогаш неговото однесување не е сменето на подобро, тој сè уште се расправа, оговара, отсутствува од часови, навредува соученици итн.

Околу 12:30 часот, на состанокот се придружија и класниот раководител, специјалниот едукатор, педагогот и психологот.

: Која е постапката во случаи на пријавување насилство во училиштето?

Педагог: Училиштето има нулта толеранција за насилство и применува еднаков пристап кон сите. Вклучени сме и во проект на Меѓаши наречен „мирово образование“, се одржуваат работилници за врсничко насилство и има активна училишна заедница, која може да послужи како пример за други општини. Во врска со прашањето, постои протокол за превенција од насилство и соодветна програма и ние секогаш постапуваме по секоја одделна пријава или сознание за извршено насилство во училиштето.

: Како изгледа таа процедура во пракса?

Педагог: Прво се пријавува кај класниот раководител, па понатаму тоа оди кај стручните соработници, па се одржува разговор со учениците и родителите кои се инволвирани.

Психолог: се запиша во прва година во училиштето во 2020 година, тогаш мајка му дојде вознемирена и кажа дека детето има проблем со однесувањето и има поставена дијагноза. Од документите можевме да видиме дека во основно имал 2.0 просек. Во основно бил и тепан, машките деца го тепале. После 5то одделение, одбивал соработка со сите во училиштето, имал пореметување во однесувањето и проблеми со учење. Бидејќи гимназијата е единственото училиште во Велес кое има целосен стручен тим од педагог, психолог и специјален едукатор, ние го прифативме иако беше со таков просек. Можевме да го оставиме на улица, но ние го запишавме. Уште во прва година, го вклучивме во Access програмата по англиски јазик, со цел да учи и да се вклопи во новата средина, но набрзо потоа обучувачите апелирале дека тој не се вклучувал на часовите редовно.

На почетокот од втора година, училницата на неговиот клас беше веднаш до мојата канцеларија и тогаш се слушаа секојдневни викотници за време на настава. таа година беше вклучен и во „Учиме право“ тимот на училиштето, тој е многу добар вака кога треба нешто да се каже, инаку со тимот освоија прво место на државно, но набрзо потоа го растурил тимот, им велел дека прашањата ги дал на спротивниот тим и слично, по што соучениците се демотивираа и не сакаа да продолжат. Ние се состанавме со тимот, јас како психолог и професорката што ги водеше, и успеавме да ги убедиме да продолжат. Но, сам се повлече потоа. Тој самиот не може да го сработи тоа.

Истовремено, се случуваа и инциденти со соученички, каде тој им вели на нив „види се каква си“, „смрдиш“ и слично. Разговарано е со него во врска со ова, секако, но тој нема емпатија, што е карактеристика на неговата дијагноза, и притоа не прифаќа дека нешто направил. Во оваа насока направена е и работилница и анкета во класот за интегративниот профил во класот.

Кога дојде во училиштето, тој беше прифатен од останатите, и тоа во елитни друштва во училиштето кои важеа за такви да не може секој да влезе во нив. Но, тој бил манипулиран и буцкан од тие соученички со кои се дружел, кои пак имале поддршка од родителите. Во овој контекст, еден од родителите интервенирал стручната служба да не се вклучува толку околу класот, по што ние ги исконтактиравме Меѓаши и, со цел класот да не се почувствува како само за нив да се прави ова, беше спроведена работилница со цела втора година за превенција од врсничко насилство и форум театар.

: А што кажува за себе?

Психолог: Па тој никогаш не смета дека е виновен, секогаш наоѓа изговори и вели дека друг е виновен и така губи капацитет да направи промена.

Дали досега се жалел, пријавил нешто вакво?

Психолог: Не, досега немало ништо такво, особено не некое континуирано насилство.

А дали се истражени неговите пријави за врсничко насилство?

Психолог: Да, секогаш. Ама видете, пријавува ученички дека го малтретирале, а на камера на пример се гледа тој всушност им се обраќа на нив, тој ги навредува.

: Дали на камерите се слуша и аудио глас или само снимка?

Директор: Снимка е, нема глас.

Психолог: Друг пример, имавме правило дека не смее со искинати фармерки да се доаѓа во школо, за сите важеше правилото, се случуваше обезбедувањето да враќа ученици дома заради тоа, _____ ќе дојде, ќе најде начин да се протне од долната врата, ќе се преоблече внатре, па после ќе зборува како го малтретирале и заради фармерките го враќале назад. Почна да пријавува и по институции, имаше инстанции каде пријавуваше соученички во полиција, имавме ученичка која добиваше напади од преголеми дразби, тој баш нејзе ја таргетираше и ја малтретираше. Ние му кажувавме: „_____ како што бараш ти посебен третман, така имај разбирање и за нејзе, има здравствен проблем“, на што тој враќаше „Аа, како да не, измислува дека има“ и ја булираше, на крај тој ја пријави нејзе во полиција.

Специјален едукатор: За _____ има диференциран пристап, значи нема индивидуална образовна програма, тој ја следи редовната настана како и другите ученици, само што има диференциран пристап. Што значи тоа, тоа значи дека има формирано инклузивен тим, во кој е и родителот, има прилагодување на програмата, предметните наставници прават диференцирани цели, има индивидуална поддршка по математика со мене како специјален едукатор и слично. Во прва година кога се запишуваше, родителот наведе дека потребна му е поддршка по математика и по англиски, но бидејќи по англиски веќе постигнува добри резултати, поддршката се однесува само на математика. Тоа подразбира работа со него во насока на тоа полесно да го совлада материјалот дома. Тој е хиперактивен и нема концентрација на часовите.

Кога вие, како класен раководител, дознавте за проблемот?

Класен: Минатата недела во вторникот, на 12ти. Јас тогаш имав час по ме извади од час, пробав да го смирам, му објаснив дека веќе е петти час во денот и дека утредента ќе разговараме со класот. Другиот ден, на 13ти, не дојдоа сите ученици на прв час и се договоривме класната заедница да ја одложиме за во понеделник. Во првото полугодие ние немавме никакви дојави; како што почна второто полугодие, тој почна да отсутува од часови, на што родителот велеше дека не може да го разбуди да оди на школо. Тогаш _____ имаше 47 оправдани и 7 неоправдани изостаноци од самоволно заминување од часови или од недоаѓање. На тие изостаноци се додадоа нови 7 неоправдани од второ полугодие. На 8ми февруари беше одржан инклузивен тим, кога тој веќе имаше 53 оправдани изостаноци, кои родителите ги оправдуваше, а не беа од здравствени причини; додека за тие 7 неоправдани родителот кажа дека се од недоаѓање и не ги оправда. Оттука, со вкупно 14 неоправдани изостаноци, беше изречена педагошка мерка- писмена опомена. Опомената беше изречена на Советот на родители на 12ти.

А недоаѓањето на часови е заради булинг?

Класен: Не. Тој често доаѓа на час со намера да го растури часот и самиот го кажува тоа. Некогаш си дава за право да им кажува на професорите што да прават, како да го водат часот. Вчера на пример, на мојот час по _____ се случи тоа, требаше учениците да презентираат, бидејќи набрзо им претстои проектната задача по матура, па решивме на таков начин да вежбаат на часовите. Само што го извадив на табла ученикот што

требаше да презентира, . . . кажа дека не треба да го работиме тоа на час, туку треба да дискутираме. Е сега, ако професорот е полабав, часот пропаѓа, толку, настанува хаос.

Јас сметам дека причина за претставката што ја поднел се неговите неоправдани и дека кон него се врши манипулација. Сомнежот ми е поради тоа што минатиот вторник се случил инцидент на час и . . . бил отстранет од час заедно со соученичка. Родителот на ученичката дојде кај мене како класен и ми кажа дека преку некоја невладина се спрема нешто и да се заштитам јас, а истите вулгарни зборови што се во претставката ми ги кажа и родителот тогаш, затоа се сомневам дека е манипулиран. А тој самиот пријави кај вас или мајка му? Како ве најде вас всушност?

Не знаеме, немаме пракса да ги прашуваме странките како не нашле, сепак сме институција.

: А не сметате дека на . . . би му било незгодно да ви каже вам директно дека е булиран заради неговата (претпоставена) сексуална ориентација?

Класен: Не, него не би му било незгодно.

: Добро, . . . пријавил булинг и што понатаму?

Класен: Одржавме класна заедница која траеше три наставни часа, неколку дена. Беше оформен записник, учениците дадоа свои предлози, но предлозите беа во насока на делење на „ние и вие“ и јас не ги прифатив, не се сложувам со таква поделба. Се договоривме повеќе да нема навредување, дофрлување и слично, да нема „ние и вие“.

Педагог: Пред класната заедница бил одржан и уште еден разговор со децата, биле повикани кај директорот. Инаку . . . никогаш не спомнал дека заради тоа што се чувствува небезбеден не доаѓал на часови, туку дека не можел да стане за на школо. Ќе бидат поканети на разговор и родителите на другите ученици, сè уште ја водиме постапката.

На разговор биле повикани тројца ученици, а . . . пријавил кај нас четворица. С.Е.: Кога дојде кај мене на 15ти, тој спомна тројца, затоа и беа повикани само тие, отпосле пријавил четворица. Постапката уште не е завршена.

На крајот беше констатирано дека писменото произнесување ќе биде дополнително доставено од страна на училиштето, во законскиот рок, заедно со целокупната релевантна документација.

Увидот заврши околу 14:30 часот.

На ден 27.2.2024 година . . . достави дополнување на претставката, заведено под бр. 08-245/6. Во дополнувањето наведува дека на класниот час бил нападат од класниот раководител зашто пријавил и зашто во претставката го спомнал него, по што бил навредуван дека има документ и дека цел Велес знаел за тоа. Покрај ова, класниот го сретнал надвор од час и го запрел, велејќи му дека мајка му мора да дојде на родителска поради тоа што пријавил, по што му кажал да знае дека „кој последен се смее, најслатко се смее“.

Оттука, со цел прибирање информации околу конкретниот настан од двете страни, Комисијата испрати Барање за информации бр. 08-245/7 од 29.2.2024 година до

класниот раководител , со барање истиот да се произнесе во врска со горенаведеното дополнување на претставката.

На ден 4.3.2024 година до Комисијата за спречување и заштита од дискриминација пристигна произнесување од страна на СОУ „ Гимназија Кочо Рацин“- Велес како одговор на претставката, заведен под бр. 08-245/8.

Во врска со наводите во претставката, известуваат дека од страна на ученикот до денот на приемот на Известувањето за произнесување не е пријавен настан на вознемирување и дискриминација врз основа на претпоставена сексуална ориентација и етничка/расна припадност. Таков настан не бил пријавен ниту од соученици, ниту од неговата мајка до класниот раководител, директор, стручните соработници или предметни наставници.

На ден 15.2.2024 година, по пристигнување на Известувањето, од страна на директорот биле повикани на состанок стручните соработници, класниот раководител и предметните наставници по спорт и спортски активности и македонски јазик и литература, а на кој состанок директорот ги известил за добиеното Известување за произнесување по наводите од претставката. Сите присутни на состанокот изјавиле дека се изненадени од наводите во претставката и немаат сознанија или евентуално некаква пријава за вознемирување и дискриминација на ученикот. Потоа биле дадени дефинирани насоки кои училиштето треба да ги преземе во врска со известувањето за произнесување.

Истиот ден, бил повикан на разговор од страна на специјалниот рехабилитатор и едукатор на училиштето, а после разговор со неговата мајка која известила за случувањето на часот по на 14.2.2024 година, каде ученикот поради непристојно седење бил опоменат од предметниот наставник, по што почнал да се расправа со наставник и затоа бил испратен кај директорот. Иако стручниот соработник го повикал на разговор, тој бил заминат од училиште, по што таа ја известила мајката по телефон за истото и ѝ кажала дека следниот ден родителот ќе треба да дојде и да разговара со предметниот наставник по Истакнуваат дека ученикот за случувањата на часот по а за навредите од страна на посочена група ученици првпат известува. Истиот ден, на 15.2.2024, бил извршен разговор и со предметниот наставник по , на кој била повикана и мајката на која не присуствувала.

На ден 16.2.2024 година специјалниот едукатор и рехабилитатор иницирала разговор на кој биле повикани посочените ученици во присуство на педагог, психолог и класен раководител.

Врз основа на сознанијата, класниот раководител одржал училишна заедница со сите ученици во паралелката.

На ден 26.2.2024 година класниот раководител одржал и родителска средба со родителите на посочените ученици, на која присуствувала и мајката на

Информираат дека по собраните информации кои се погоре наведени, класниот раководител ќе закаже состанок на Совет на паралелката на кој ќе се одлучи за мерките кои ќе се преземат за учениците кои се учесници во настанот.

Во врска со следното, информираат дека мајката на : со дадена писмена изјава дозволува доверливите документи да бидат испратени до Комисијата за спречување и заштита од дискриминација.

Имено, сметаат дека е потребно да ја информираат Комисијата дека ученикот во СОУ Гимназија „Кочо Рацин“ Велес е запишан во учебната 2020/2021 година како ученик со посебни образовни потреби со приложена соодветна документација во прва година и изјава од родител за согласност за дополнителна индивидуална поддршка од стручни соработници во текот на воспитно-образовниот процес. Ученикот наставата ја следи по диференциран пристап и добива општа поддршка од членовите на инклузивниот тим (директор, стручни соработници, класен раководител, предметни наставници и родител/старател). Известуваат дека во текот на изминатите години од школувањето на ученикот (освен во прва година кога наставата била онлајн без физичко присуство на учениците) имало поплаки од соученици за однесувањето на за време на часовите, на одморите и надвор од настава, поради што паралелката ја напуштиле 5 ученици (четири ученици се префрлиле во друг клас, а еден се испишал од училиштето). Исто така имало пријави од предметни наставници за однесување на часовите, како и од други ученици од училиштето, поради што ученикот бил советуван за однесувањето во присуство на родител, а консултирани биле и Државниот просветен инспектор и Советникот од Биро за развој на образованието за ученици со посебни образовни потреби. За таа цел, поради неговото однесување превентивно биле одржани работилници во паралелката на тема врсничко насилство, интерперсонални односи, инклузија, форум театар и анкета и анализа на добиените резултати од истата.

Наведуваат дека и покрај напорите и огромната толеранција од сите наставници и стручните соработници, во оваа учебна година ученикот многу често отсутствувал од настава, па поради големиот број изостаноци му била изречена педагошка мерка од Совет на паралелка со намалено поведение. Сметаат дека ја поднел претставката за вознемирување без основ, токму поради вака изречената педагошка мерка. Исто така, по собраните информации од разговори со , посочените предметни наставници, посочените ученици, училишната заедница, родителите на посочените ученици и родителот на ученикот, заклучуваат дека не станува збор за вознемирување и дискриминација врз основа на претпоставена сексуална ориентација и етничка/расна припадност во смисла на член 6, член 8, член 9 и член 10 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, туку се работи за инцидент

со меѓусебна провокација и навредување, во кој инцидент учествувале од една страна и посочените ученици од паралелката од друга страна, за што информираат дека за ваквото поведение на сите инволвирани ученици Советот на паралелката ќе преземе соодветни мерки.

Последно, наведуваат дека гимназијата е училиште со нулта толеранција кон секаков вид на насилство, во било каква форма, а целиот наставен и ненаставен кадар работи на превенција и интервенција на било каков сомнеж за постоење на врсничко насилство, злоупотреба и занемарување, за што има подготвени програми и протоколи.

Во прилог на произнесувањето беа доставени следните документи:

- Записник со арх. бр. 08-188/3 од 15.2.2024 година;
- Копија од Дневникот за одржани консултации/разговори на специјалниот едукатор и рехабилитатор од 15.2.2024 година;
- Записник со арх. бр. 08-189/1 од 16.2.2024 година;
- Записник со арх. бр. 08-202/1 од 20.2.2024 година;
- Записник со арх. бр. 08-206/1 од 26.2.2024 година;
- Пријава и изјава од ученик арх. бр. 08-204/1 од 27.2.2024 година;
- Изјава од родител арх. бр. 08-209/1 од 27.2.2024 година;
- Приложена документација при упис во прва година на ученикот
- Изјава од родител за согласност за дополнителна индивидуална поддршка од стручни соработници во текот на воспитно-образовниот процес со арх. бр. 08-570/1 од 28.9.2020 година;
- Дневни подготовки со диференцирани цели за ученикот
- Извештај за реализирани активности во паралелката во текот на изминатите учебни години;
- Одлука и записник за изрекување педагошка мерка арх. бр. 08-10/2 од 19.2.2024 година;
- Изјава од родител со арх. бр. 08-10/2 од 19.2.2024 година;
- Преглед на изостаноци од е-дневник;
- Програма за превенција на врсничко насилство и занемарување;
- Протокол за превенција и интервенција при врсничко насилство, злоупотреба и занемарување во училиштето;
- Извештај од реализирани активности за превенција од насилство;
- Извадок од Статут на училиштето;
- Извадок од Куќен ред на училиштето.

На ден 12.3.2024 година до Комисијата за спречување и заштита од дискриминација пристигна одговор бр. 08-245/9 од страна на класниот раководител со кој тој се произнесува по однос на наводите изнесени во дополнувањето на претставката заведено под бр. 08-245/7.

Во одговорот тој наведува дека не се точни наводите во претставката дека на класен час го нападнал и го навредил дека „има документ и цел Велес знае за тоа“. Дополнително наведува дека не е точно дека го запрел надвор од часот и му кажал дека неговата мајка мора да дојде на родителска поради тоа што пријавил, како и тоа дека наводно му кажал „кој последен се смее најслатко се смее“. Во прилог на ова доставува изјави од учениците кои присуствувале на класен час и записник од класна заедница.

Дополнително, класниот раководител се осврнува и на наводите од самата претставка и наведува дека согласно член 4, член 6 и член 8 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, за да стане збор за дискриминација треба кумулативно да се исполнети три услови: 1. Да се прави разлика или нееднакво да се постапува спрема некое лице; 2. Тоа постапување да е засновано меѓу другото на етничка припадност или која било друга основа, како на пример сексуална ориентација и 3. Таквото однесување да биде со цел или да резултира со последица изразена во можност за одземање, нарушување или ограничување на еднаквото признавање или уживање на човековите права и основни слободи, споредено со третманот кој го има или би можело да го има друго лице во исти или слични услови.

Оттука смета дека во конкретниот случај, ниту во претставката, ниту во нејзиното дополнение не е наведено кое е тоа право кое на подносителот му е одземено, нарушено или ограничено, со што би бил ставен во понеповолна положба од останатите ученици, за да стане збор за негова дискриминација.

Понатаму наведува дека сите од училиштето интензивно работат на инклузија на ученикот во образовниот процес и покрај сите тешки, на моменти и неподносливи услови за работа на часовите кои ученикот ги создава со своето однесување кон соучениците и кон наставниот кадар.

Во овој поглед наведува дека единствено нешто кое го одвојува од другите ученици е тоа што му е изречена дисциплинска мерка поради направени 14 неоправдани изостаноци, што е во согласност со член 70 до член 87 од Статутот на СОУ Гимназија „Кочо Рацин“ со бр. 01-245/6 од 9.4.2019 година, кој во себе ги содржи одредбите од член 9 став 1 алинеја 1 и 2 од Упатството за начинот на изрекување на педагошките мерки во јавните средни училишта донесено од страна на Министерството за образование.

Во врска со ова истакнува дека почитувањето на законските и подзаконските акти од негова страна и од страна на училиштето не значи дискриминација кон ученикот и се повикува на Мислење бр. 08-66/1 од 12.1.2024 година на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација, во кое е наведено: „не постои повреда на право кога постапувањето на училиштето не е произволно и без основа, туку е единствен логичен след на сите постапки и однесување на ученикот“. Во оваа насока, истакнува дека наводите во дополнувањето на претставката оставаат впечаток дека сака да прикаже дека е вознемируван од негова страна како класен.

Од друга страна, посочува и на член 10 став 1 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, кој вознемирувањето го дефинира како несакано постапување кон лице врз дискриминаторска основа, што има за цел или последица повреда на достоинството или создавање на заканувачка, непријателска, понижувачка или застрашувачка средина, пристап или практика. Во оваа смисла смета дека во конкретниот случај не постои дискриминација по ниту еден основ, со што не може да стане збор ниту за вознемирување кон ученикот. Во врска со ова се повикува на Мислење бр. 08-56/1 од 11.1.2023 година на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација, во кое е наведено дека „несакано постапување кое резултирало со непријателска средина во отсуство на факти и околности кои укажуваат дека тоа било сторено врз некоја дискриминаторска основа, не може да стане збор за сторено вознемирување во смисла на член 10 од Законот за спречување и заштита од дискриминација“.

Последно изнесува дека во конкретниот случај, тоа што за ученикот- подносител на претставката е несакано да му биде изречена дисциплинска мерка и очигледно самиот тоа го доживува како непријателска средина за себе, не значи и негово вознемирување.

Во прилог на произнесувањето класниот раководител го достави следното:

- Изјави од учениците кои присуствувале на класен час и
- Записник од класна заедница бр. 08-206/1 од 26.2.2024 година

Поради прибирање на дополнителни информации во врска со наводите од претставката и правилно утврдување на фактичката состојба, на ден 6.3.2024 година во Велес, членката на Комисијата изврши службен разговор со родителите на соученичката „ како и со мајката на подносителот на претставката-

1. Разговор со родителите на соученичката

Најпрво беше објаснета причината поради која родителите биле повикани на разговор и беше пренесено во кој контекст тие биле споменати во одговорот на претставката. Таткото потврди дека разговарал со класниот раководител и додаде дека поради фактот што и приватно се познаваат со него, сакал да му даде пријателски совет со тоа што му кажал дека сака да пријави. Причината поради која воопшто отишол кај класниот била што и неговата ќерка била напаѓана во целата ситуација.

Запрашан кога тие дознале за целата ситуација, односно за малтретирањето врз таткото одговори дека тоа се случува постојано и со години, поточно од втора година па наваму, со оглед на тоа што во прва година наставата ја следеле онлајн. Во врска со тврдењето на училиштето дека тие не знаеле за ова и дека првпат дознале откако поднел претставка, вели дека тоа нивно тврдење е со цел да си

обезбедат покритие, но дека не можеле да не знаат бидејќи децата постојано биле во службата и пријавувале.

Истовремено, во врска со наводите од одговорот на претставката дека тој го изманипулирал [] да пријави, напомена дека како родители немаат никаков интерес да вршат манипулација врз 18 годишно дете и дека воопшто нема влијаено врз него. Напомена дека [] била таа која еден ден после училиште им кажала дека [] поднел претставка. Целата ситуација ја опиша на начин што изјави: „Кога некој 10 пати ќе ве нападне, вие нема ли 11иот пат да му вратите? Епа истото се случува тука, на [] му дошло преку глава од навреди и малтретирање и пријавил“. Во оваа насока, а во однос на тврдењето дека сите се жалеле од []; таткото изјави дека неговото однесување е негова природна реакција на она што му се случувало. Исто така, смета дека причината поради која тие како родители биле повикани на разговор во училиштето е само заради тоа што [] застанала на страната на [] и го бранела, а доколку била на страната на другите тие немало да бидат повикани.

Во врска со документот кој е споменуван, изјави дека знае за постоењето на некаков документ, но не знае што и каков е тој; запознаен е со тоа дека кога [] се запишал почнале да работат нешто со него, но не знае дали психолошките служби биле вклучени.

Дополнително, истакна дека откако се случило пријавувањето, на разговор биле повикани соучениците [] но дека откако истите заминале од разговорот, пееле „не може нам нико ништа јачи смо од судбине“ и за [] и велеле „ќе плачат секој ден“. Вели дека оттогаш малтретирањето се интензивирало.

Изјави дека имало случка и на часот по [] кога [] влегла во училиницата и [] ги имал испружено нозете со што таа не можела да помине, па му кажала да ги тргне нозете и ѝ посочила на професорката за ситуацијата, но откако немало никаква реакција, му ги подбутнала нозете и поминала, по што се дигнала врева и ситуацијата на крај била претставена како тепачка и тие биле повикани на разговор кај директорот.

Во врска со записниците кои биле изготвувани на класниот час заедно со учениците, изјави дека е против тоа и не смета дека тоа било соодветно решавање на ситуацијата. Општо земено, смета дека од гимназијата не се навикнати на одговорност и дека нонстоп се случува да се прикриваат работи.

Запрашан дали [] или тие претходно пријавувале, таткото изјави дека пријавувано е и претходно кај класниот, ни ништо не било преземено. Истакна дека [] ја малтретирал [] уште од основно, но тоа никако не било решавано.

Мајката на [] изјави дека [] го познава од бто одделение и дека тој не ги навредува на онаков начин како што е претставено од страна на училиштето. Истакна дека тој има сопствен карактер и дали на некој му се допаѓа истиот или не е друга работа, но дека не станува збор за таков човек каков што го опишуваат. Вели дека во училиштето со [] не се работи ништо, освен што специјалниот едукатор и

рехабилитатор му објаснува математика, но смета дека тоа е исто како таа, како професорка по германски јазик, да седне на некој ученик да му објаснува физика. Изјави дека училиштето го води како дете со посебни потреби, иако не е, но дека дури и да е така, не постои причина зошто сите би го знаеле тоа. Дополнително, информираше дека утре (7.3, четврток) има забава од гимназијата, но дека е казнет од училиштето и не смее да оди, додека пак не ни сака да оди. Во врска со нивното влијание врз него, како родители на изјави дека тие можеле единствено да влијаат на начин што му кажувале да се спрема за матура, да се запише на факултет и слично, но дека апсолутно немаат влијаено на тоа што тој поднел претставка.

Во врска со неоправданите изостаноци, родителите изјавија дека и многу други деца имаат изостаноци, но дека нивните родители им ги оправдуваат или носат медицински белешки како оправдување, или пак едноставно им се прогледува низ прсти, но дека истото не важи и за Мајката напомена дека бил малтретиран и на екскурзија и дека се случило куферот да му го фрлат низ вториот кат од хотелот. не отишла на екскурзијата и поради тоа на му збореле дека „му го перела мозокот“ да не оди ни тој.

Во однос на тврдењето на училиштето дека во втора година се случило неколку деца да се отпишат од класот заради мајката изјави дека тоа не е точно. Во декември втора година, при крајот на полугодието, децата имале ситуација каде биле договорени да избегаат од некој час, но некои се вратиле и не избегале, по што останатите кои заминале им велеле дека повеќе нема да се дружат со нив. Понатаму во врска со ова, соученичката снимала видео на кое им вели „вие сте најдобри“ на оние кои останале на час и притоа се поклонувал, по што едно од девојчињата кое се гледале на видеото пријавила, била казнета, иако другата соученичка која учествувала, - не била. Но, напоменува дека тоа не е вистинската причина за отпишувањето од училиште, туку како пример наведе дека едното девојче се префрлило во во паралелка, каде сакала да се запише уште од прва година. Последно, родителите изјавија дека очигледно единствената „грешка“ на била што застанала на страната на за што тие велат дека се горди на неа.

II. Разговор со мајката на

Мајката на на почеток изјави дека во изминатите години во рамки на семејството се соочувале со здравствени проблеми и дека до некаде тие се потпрале на училиштето, но дека од училиштето го препуштиле сам на себе и не го заштитиле. Тој откако се запишал во Гимназијата се здружил со неколку девојчиња со кои биле заедно во друштво и сакал да се вклопи со нив. го опиша како многу интелигентен и како некој кој точно знае што сака.

Запрашана кога првпат се обратила до службите, мајката на _____ кажа дека на почетокот на второто полугодие била поканета на состанок со инклузивниот тим, некаде кон крајот на јануари или почетокот на февруари. Тогаш класниот рекол дека ќе разговара со децата и дека ќе се среди ситуацијата.

Во врска со неговиот упис во гимназијата, мајката изјави дека е неточно тврдењето дека _____ се запишал со просек 2.0, бидејќи имал и други оценки, како тројки, четворки и петки. Кажа дека _____ бил малтретиран во основно зашто е посвоен и дека тоа продолжило во средно, кога некои деца дури го убедиле да си ги бара вистинските родители. Таа дознала за ова така што на домашната адреса им стигнало писмо од Центарот за социјални работи со кое го известуваат _____ дека нема право да ги дознае неговите биолошки родители. Напомена дека _____ одел кај службите, и кај дефектологот и кај психологот, и го пријавувал ваквото малтретирање, како и тоа дека бил навредуван и слично. Иако пријавувал, некогаш ги повикувале на разговор децата, некогаш не. Како пример истакна една таква случка кога девојче го провоцирала, а тие сакале _____ да се премести во друг клас за да се реши проблемот. На крајот девојчето била таа која се преместила. Наведе и друга случка каде децата доцнеле на час и влегле преку прозор, а службите сакале единствено нему да му изречат мерка, а не и на другите. Сумирано, вели дека тој пријавувал во службите и одел кај психологот кога го навредувале, но тоа немало никаков ефект.

Во однос на тврдењето дека _____ е дете со посебни потреби, како што тврди училиштето, мајката изјави дека тоа не е точно и дека _____ е целосно здрав. Запознаена е дека сите зборуваат дека тој е психички болен, но не знае од каде доаѓа такво нешто. Појаснува дека причината поради која го однеле _____ во Заводот за ментално здравје „Младост“ била што тој имал проблеми со учењето во основно, па сакале да му помогнат и да видат на што се должи тоа. Заводот утврдил дека _____ нема никакви развојни проблеми, ниту попречености. Причината поради која го приложила тој документ при упис во училиштето е затоа што на _____ му недостасувале неколку бодови за упис, па од училиштето самите им предложила да го достават документот, со цел да имаат покритие зошто го примиле.

Изјави дека приватно тој почнал да оди на некој курс по компјутерски дизајн пред неколку месеци, дека супер му оди, заинтересиран е и редовно се вклучува на часовите. Исто така имал некој ангажман како манекен од каде бил многу задоволен. Во однос на инклузивниот тим, изјави дека не е целосно запознаена што и како работат со него, освен дека дефектологот работи нешто по математика со него. Кога ќе се состанат со инклузивниот тим, тие и кажуваат каков е тој и што е, но не е запознаена дали се одржуваат некакви додатни часови со него и слично.

Во врска со изјавата на директорот дека тој ја малтретира дури и мајка му, кажувајќи ѝ што да облече и слично, таа изјави дека тоа не е точно, дека после смртта на нејзиниот сопруг, односно таткото на _____ тој некогаш ја советува да излезе и да

се дотера, бидејќи и самиот сака да се средува и облекува убаво, но дека тоа не е наредување, туку таа го има изборот дали ќе го послуша. Вели дека не знае од каде доаѓа ваквото тврдење и смета дека само бараат да му додадат некое обвинување на иако е нивна одговорност да го решат она што се случува во училиштето.

Запрашана дали забележала некоја промена во однесувањето на таа одговори потврдно и додаде дека очекувано бил потресен од смртта на татко му, бидејќи тој секогаш го бодрел и поддржувал.

Во однос на средбата со родителите на која биле повикани, изјави дека родителите ги читале работите кои ги кажувале од своите телефони и дека не е точно тоа дека ги навредувал со такви зборови какви што биле прочитани, односно дека изгледало како родителите да биле договорени што ќе кажат со цел да го оцрнат него.

поради целата ситуација некогаш не ни сакал да оди на часови, бил многу притиснат од сите случки, а иако и други ученици имале неоправдани изостаноци, тоа било „никому ништо“. Мајката изјави дека е под импресија дека и класниот раководител не го поддржал дека се свртел против него, и тоа зашто со поддршка од нејзината мајка судија, е на другата страна од конфликтот.

Во однос на наводите дека на му била давана поддршка и пружени шанси, како на пример вклучувањето во училишниот клуб „Учиме право“ во втора година, таа кажа дека не е запознаена со тоа, но дека изгледа како да е виновен за сè што се случува во училиштето, иако има други ученици кои правеле поголеми глупости.

На прашањето на кој начин смета дека соученичките од неговото претходно друштво го манипулирале, таа изјави дека тој секогаш ги бранел нив за било какви проблеми, многу ги слушал, прифаќал што ќе кажеле и слично, но веројатно тие се свртеле против него кога виделе дека не можат да го манипулираат. Проблеми имал и пред ова полугодие, на пример минатата година кога се случила целата ситуација со видеото, по што тој добивал закани од дечкото на соученичката дека ќе биде истепан.

Дополнително, таа смета дека од училиштето го обвинуваат зашто пријавил и дека за нив сега тој е проблемот, а не нешто друго. На пример, класниот раководител го прашувал зошто пријавил, зошто зборува така за училиштето, зошто го спомнал него во претставката итн. на тоа одговорил дека морал така да постапи за да се заштити себеси. Вели дека покрај тоа што му го намалиле поведението, како друга мерка му било забрането и да оди на гимназиската забава.

Мајката вели дека кога го запишале во гимназијата, сметале дека станува збор за супер училиште, токму поради фактот дека не може секој да се запише таму, но дека гимназијата всушност нема квалитетен кадар и како пример наведе дека учениците постојано се жалеле од професорката по. Смета дека секој професор мора да има познавање и од педагогија и од психологија, да знае како да им пристапи, да разговара, бидејќи секое дете е различно. Дополнително смета дека училиштето нема доволно работено со дека инклузивниот тим немале мотивација да работат со него и дека тоа е така можеби бидејќи сè уште важи она „кој чие дете е“. Сепак

истакна дека има одредени професори со кои
почит, односно и тој ги почитува нив и тие него.

има добар однос и взаемна

Нејзиниот заклучок е дека сега сите го обвинуваат него зашто поднел претставка, но
тој само сакал да се заштити себеси, бидејќи веќе не можел да издржи.

Последно, во насока на правилно утврдување на фактичката состојба, лиценциран
психолог и психотерапевт на ден 4.3.2024 година одржа онлајн средба со
1 со цел да го запознае и да ја разбере неговата позиција во однос на
настаните, за што достави Наод и мислење бр. 08-245/11 од 3.4.2024 година. Во наодот е
даден опис и сумирано нејзиното професионално мислење во однос на психо-
социјалното функционирање на — и неговата поставеност во однос на
настаните со врсничкото насилство во училиштето.

Наведува дека има развиени когнитивни и социјални капацитети, јасно, течно
и кохерентно ги изразува своите мисли и има усвоено социјални вештини за адекватна
вербална и невербална комуникација. Има добро изградена слика за себе што ја
прикажува пред другите.

Се опишува себеси како човек кој е свртен кон себе и своите цели во животот.
Нејзиниот прв впечаток за е како амбициозен млад човек полн со енергија и
желби за себе и својата иднина. Сака да биде успешен професионално на две полиња,
во економија и во јавниот живот. Сликата што ја гради за себе пред другите е во склад
со неговите интереси за прикажување на себе во јавноста во најдобро светло, односно
социјално прифатлива слика за млад успешен човек. Во социјалните односи гради
блиски релации со врсниците и има свој близок круг на пријатели, особено една
пријателка што ја смета за најблиска до себе и од која има најголема поддршка.

прикажува слика на емоционална стабилност, но и дистанца, не ги изразува
своите чувства. Насочен е кон позитивните емоции и ги избегнува негативните. Има
вградено начини на кои успева да ги надмине непријатните доживувања и емоции
најчесто преку избегнување, дефлексија и дистанцирање. Се насочува кон нешта што
му носат пријатни чувства. На тој начин ја чува сликата за себе што сака да ја прикаже
пред другите.

Во однос на ситуацијата со врсничкото насилство во почетокот му било емоционално
тешко да ги поднесе вербалните напади и навредите врз основа на етничка и сексуална
ориентација. Се обидува да ја игнорира ситуацијата, но и да се спротивстави и да најде
решение и излез, односно да се потпре на неговите лични капацитети за справување.
Во моментот тој смета дека успеал да ја прифати како реалност која не може да ја
промени. Се поставува себеси надвор од ситуацијата и се насочува кон иднината, но би
сакал да не се повторува насилството и да добие извинување. Тој доживува големо
разочарување од односот на училиштето (наставниците и другите одговорни лица) кон
него и целата ситуација, како и нивната немоќ да се справат и да ја разрешат
ситуацијата.

Психологот наведува дека вака поставената ситуација го изложува а двојна дискриминација и насилство, во врсничката заедница и пред системот, со што тој е препуштен самостојно и на своите лични капацитети да се штити од насилството и дискриминацијата во образовна институција која не го препознава и не покажува адекватни начини за разрешување на ситуацијата на врсничко насилство. Смета дека преку препознавање адекватен третман на насилството би се намалиле психолошките повреди кон , но исто така би се придонело кон градење на клима и односи во училиштето на почитување и соработка како и искуство во надминување на ситуации со дискриминација во заедницата.

По увид во наводите од претставката, произнесувањето по истата, севкупно приложените докази, одржаните разговори и увиди, како и доставениот Наод и мислење од психолог, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација ја констатира следната фактичка состојба:

Подносителот на претставката, , е 18 годишен ученик во СОУ „Гимназија Кочо Рацин“ Велес, кој е жртва на врсничко насилство од неговите соученици. Дел од соучениците го перципираат како Ром и геј, а дополнително и како дете со посебни потреби, поради што му упатуваат бројни навреди врз тие основи. Навредите и малтретирањето постоеле подолг временски период, но значително се интензивирале во второто полугодие од оваа учебна година. Ваквите настани, каде бил навредуван врз основа на неговата претпоставена етничка и расна припадност, претпоставена попреченост и сексуална ориентација, ги има пријавувано во училиштето на повеќе наврати, но без особен резултат.

Притоа, во училиштето е третиран како дете со попреченост, иако доставената медицинска документација не соодветствува со ова тврдење. Извештајот од Заводот за ментално здравје е од 2015 година и тој укажува на потешкотии во учењето, краткотрајно внимание и растројство на поведението. Според училиштето наставата ја следи по диференциран пристап и добива општа поддршка од членовите на инклузивниот тим. Дополнително тврдат дека во текот на изминатите години од неговото школување, имало бројни поплаки од соученици за неговото однесување за време на часовите, на одморите и надвор од настава, а како резултат на тоа велат дека паралелката ја напуштиле 5 ученици. Според училиштето, активностите како што се работилниците на тема врсничко насилство, интерперсонални односи, инклузија, форум театар и слично, се одржале токму поради неговото однесување.

Во врска со пријавите за врсничко насилство, од училиштето тврдат дека до денот на приемот на Известувањето за произнесување по претставката не бил пријавен никаков настан или случај на вознемирување кај класниот раководител, директорот, стручните соработници или предметни наставници, ниту од страна на или неговите соученици, ниту од страна на неговата мајка.

Во однос на преземеното од страна на училиштето по поднесената претставка, видно од Записник со арх. бр. 08-188/3, по пристигнување на Известувањето, на ден 15.2.2024 година биле повикани на состанок стручните соработници, класниот раководител и предметните наставници по спорт и спортски активности и македонски јазик и литература, при што сите изјавиле дека се изненадени од наводите во претставката и немаат сознанија или евентуално некаква пријава за вознемирување на ученикот. Специјалниот едукатор и рехабилитатор извршила разговор со наставничката по која била повикана и мајката, но таа не присуствувала.

Видно од Записник со арх. бр. 08-189/1 од 16.2.2024 година, специјалниот едукатор и рехабилитатор иницирала разговор на кој биле повикани посочените ученици од претставката, со исклучок на една ученичка, во присуство на педагог, психолог и класен раководител. Дополнително, одржана била и училишна заедница со сите ученици во паралелката.

Видно од Записник со арх. бр. 08-206/2 од 27.2.2024 година, класниот раководител одржал родителска средба со родителите на посочените ученици на која присуствувала и мајката на

Во второто полугодие од оваа учебна година (2023/2024), на му била изречена педагошка мерка од Совет на паралелка- намалено поведение поради бројот на изостаноци. Покрај ова не му било дозволено да присуствува ниту на гимназиската забава.

Во оваа насока, член 6 од Законот за спречување и заштита од дискриминација ја дефинира дискриминацијата како:

„Дискриминација е секое разликување, исклучување, ограничување или давање првенство што се заснова на дискриминаторска основа, со сторување или несторување, што имаат за цел или резултат спречување, ограничување, признавање, уживање или остварување на правата и слободите на одредено лице или група на еднаква основа со други“.

Директната дискриминација е дефинирана во член 8 став 1 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, кој гласи:

„Директна дискриминација постои кога со едно лице или со група се постапува, се постапувало или би се постапувало понеповолно во однос на друго лице или група во фактичка или можна споредлива или слична ситуација, врз дискриминаторска основа“.

Вознемирувањето е дефинирано во член 10 став 1 како:

„Вознемирувањето претставува несакано постапување кон лице или група лица врз дискриминаторски основи што има за цел или последица, повреда на достоинството

или создавање на заканувачка, непријателска, понижувачка или застрашувачка средина, пристап или практика.“

Дискриминација по прецепција е дефинирана во член 4 став 1 точка 9 како:

„секое разликување, исклучување или ограничување на едно лице поради претпоставена припадност кон одредена група врз која било дискриминаторска основа;“

Повеќекратна и продолжена дискриминација се дефинирани во член 13 како потешки облици на дискриминација. Повеќекратка дискриминација е дефинирана во член 4 став 1 точка 10 како „дискриминација вршена кон едно лице или група врз повеќе дискриминаторски основи;“, а продолжена дискриминација во точка 12 како „дискриминација што е вршена врз едно лице или група непрекинато, во подолг временски период, врз дискриминаторски основи.“

Виктимизацијата е дефинирана во член 11 од Законот за спречување и заштита од дискриминација:

„Виктимизација претставува трпење на штетни последици од страна на лице поради преземање дејства за заштита од дискриминација, односно пријавило дискриминација, почнало постапка за заштита од дискриминација, сведочело во текот на постапката или на друг начин учествувало во постапка за заштита од дискриминација.“

Членот 26 од истиот закон го уредува товарот на докажување на начин:

„Подносителот на претставката кој тврди дека во согласност со одредбите на овој закон е сторена дискриминација е должен да ги изнесе сите факти што го прават тврдењето веројатно. Доколку Комисијата утврди дека тврдењето е веројатно, тогаш товарот на докажување преминува на лицето против кое е поднесена претставката.“

Согласно член 3 став 3 од Законот за средното образование, не се дозволени дискриминации засновани на пол, раса, боја на кожата, национално и социјално потекло, политичко и верско уверување, имотната и општествената положба.

Во оваа насока и Концепцијата за инклузивно образование како водечки принципи ги предвидува:

- „Универзална способност за образование, значи дека сите деца и ученици можат да учат, да се развиваат, да постигнуваат и придонесуваат во заедницата и пошироко во општеството.
- Правичност, или гаранција дека сите деца и ученици имаат пристап до неопходната поддршка, за да го остварат својот потенцијал за учење и развој.
- Инклузија е право на сите деца и ученици на пристап и учество, ефективно и целосно во заеднички воспитно - образовен контекст.

- Организирање на воспитно-образовниот процес по мерка на ученикот, при што за видот на поддршка се одлучува поединечно за секој ученик согласно неговиот потенцијал, потреби и интереси.
- Флексибилност - флексибилно организирање на наставниот план, наставната програма, училишниот простор и време, за да се овозможи воспитно-образовниот процес преку примена на соодветни наставни методи и активности да одговори на специфичностите и стилите на учење на секој ученик/ученичка.
- Самоопределување - почитување на личната независност, земајќи ги предвид потребите, интересите и способностите на учениците, културниот и јазичниот идентитет, создавајќи можности за остварување на правото на учество и донесување одлуки.
- Одговорност и автономност на училиштето да дефинира процес во кој се идентификуваат бариери во учењето со кои се соочува ученикот и планирање на најразлични стратегии и мерки за нивно надминување.
- Вклученост на родителите/старателите - имаат право на учество и информирање за сите аспекти од воспитно-образовниот процес на нивното дете“.

Горенаведените принципи може да се исполнат преку развој и имплементација на сеопфатниот училишен пристап, што значи градење на капацитети во самото училиште за развој на инклузивна клима и обезбедување систематска поддршка на севкупниот воспитно-образовен кадар. Целта е да се постигне почитување на различностите, промовирање еднаквост, правичност, недискриминација и креирање услови и можности за учење и напредување на секој ученик.

Исто така, Ниво I од Концепцијата предвидува општа поддршка на ученикот, која се обезбедува на ниво на училиште при што покрај наставникот се вклучуваат и стручните соработници кои водат евиденција за напредокот на ученикот. Учењето треба да се насочи кон индивидуализација и диференцијација на наставниот процес со примена на соодветни наставни методи и средства. Најчесто, за учениците со потешкотии во учењето е добро поддршката да биде насочена кон помош во наоѓање на сопствениот стил на учење и вежбање низ разни техники на учење, при што истовремено се работи и на јакнење на концентрацијата и на меморијата, но во голема мера и на активирање на повисоките мисловни процеси, како и на јакнење на емоционалната компонента. Децата со посебни образовни потреби често имаат тешкотии во учењето што не секогаш се предизвикани од некој вид на попреченост. Со оглед на причините за јавување на тешкотии во учењето кај овие ученици, активностите во училиштето би требало да бидат насочени кон нивно ублажување и надминување преку обезбедување стимулативна средина за учење и развој на потенцијалите со кои располагаат учениците. Ова значи дека и индивидуалната поддршка треба да биде насочена кон стекнување на вештини со кои ќе се намали почетната нееднаквост и ќе се овозможат услови за поттикнување и развивање на

потенцијалите со кои располагаат овие ученици. Стручните соработници можат да му помогнат на ученикот во развивање на позитивна слика за себе и јакнење на самовербата, развивање на говор и комуникациски вештини, создавање и развивање на навики за грижа за себе и за сопствената безбедност, поттикнување и развивање на соработката со другите и нивно почитување, организација на учењето и начините на учење.

Притоа, дополнителна поддршка треба да се обезбедува, без дискриминација по кој било основ, за секое дете или младинец на кое заради развојни нарушувања, попреченост, нарушувања во социјалното однесување, тешкотии во учењето, хронични заболувања и други причини му е потребна дополнителна поддршка од областа на образованието.

Конвенцијата на ООН за економски, социјални и културни права е клучен инструмент на универзално ниво кој го уредува правото на образование (член 13 и 14). Со Генералниот коментар 13 од 1999 година, Комитетот за економски, социјални и културни права прецизно ги објаснува содржината и елементите на правото на образование. Нормативната содржина на правото на образование ги опфаќа следните клучни карактеристики: достапноста, пристапноста, прифатливоста и приспособливоста. Достапноста како карактеристика на образованието значи дека треба да се обезбедат функционални образовни институции и програми, приспособени на потребите на сите луѓе, имајќи ги предвид нивните различности и карактеристики. Пристапноста, меѓу другото, ја предвидува забраната за дискриминација во образованието. Оваа карактеристика значи дека дискриминацијата во образованието е забранета по која било основа и тоа мора да биде приспособено за сите, а особено за најранливите групи. Начелото на најдобар интерес на ученикот е клучен стандард и при спроведување на правото на образование и неговите клучни карактеристики.

Во конкретниот случај, училиштето знаело или морало да знае дека е жртва на булинг. Во овој дел Комисијата одлучи да им поклони верба на доказите дадени во форма на изјави од страна на подносителот, соученичката мајката на подносителот и родителите на соученичката во кои наведуваат дека булингот бил пријавуван во повеќе наврати од страна на подносителот и неговата мајка. Дури и да немало формална пријава, училиштето е должно да го препознава насилството врз соучениците и проактивно да делува, од каде тврдењето дека морало да знае се однесува на позитивната обврска на училиштето да постапува со должно внимание, да ги следи состојбите, да препознава насилство и булирање засновани на лични карактеристики и да делува проактивно.

Училиштето тврди дека досега немало пријави за насилство од страна на подносителот, туку пријави од страна на соученици дека тој сторил насилство. Но, училиштето пропушти да достави какви било пишани документи за примени пријави и преземени дејства во пријавите во кои тој бил обвинет дека сторува насилство. За

време на увидот во училиштето спроведен на ден 22.2.2024 година, класниот раководител и стручните соработници беа дополнително прашани кога за прв пат дознале дека _____ е булиран, на што Комисијата доби одговор дека дознале со претставката која им била доставена од страна на Комисијата. Наспроти ова тврдење, видно од Записникот од состанок по однос на добиен допис од Комисијата за спречување и заштита од дискриминација, заведен во училиштето под арх. бр. 08-188/3 од 15.2.2024 година, класниот раководител изјавил дека _____ на 13.2.2024 година, ден пред да ја добијат претставката, му се пожалил и му кажал дека трпи навреди од ученици.

Од доставените документи, видливо е дека училиштето презема дејства во периодот *по* приемот на претставката од страна на Комисијата. Булингот, проследен со закани за насилство, навреди засновани на сексуална ориентација и расна и етничка припадност, се случувал и за време на часовите и во присуство на професори, од каде училиштето морало да знае што се случува, но пропуштило да преземе мерки. Дискриминацијата во пропуштањето да се заштити жртвата од булинг и да се санкционираат сторителите е сторена и врз основа на општествен статус со давање предност, односно со привилегирање на групата ученици кои го вршат булингот. Од службените разговори со засегнатите страни, увидот во училиштето и Записникот со арх. бр. 08-206/2 од 27.2.2024 година од одржана родителска средба на пет родители, се согледува дека училиштето се воздржува од преземање мерки за санкционирање на сторителите поради општествениот статус на родителот на една од ученичките пријавени за булинг, која е судијка во _____ суд. И покрај тоа што подносителот пријавува четири соученици како сторители на булинг, на првиот разговор со стручните соработници се повикани само тројца од нив, односно не е повикана соученичката чија родителка е судијка во _____ суд (видно од Записник од разговор со ученици бр. 08-189/1 од 16.2.2024 година).

По пријавата за булинг содржана во претставката до Комисијата, училиштето презема одредени мерки, но истите не се соодветни, односно не ја заштитуваат жртвата од насилство. Имено, училиштето ги спроведува следните активности: специјалниот едукатор и рехабилитатор одржува разговор со мајката на подносителот, но разговорот се однесува за конкретен инцидент (прилог бр. 3); стручните соработници разговараат со тројца од учениците обвинети за булинг, свикува родителска средба и на час на одделенската заедница се дискутира проблемот, а учениците подготвуваат записници за нивното видување кон пријавата за булинг.

Според сознанијата на Комисијата, училиштето сè уште нема преземено мерки за да ја заштити жртвата и да ги санкционира сторителите. Часот на одделенската заедница на кој се дискутира проблемот во врска со пријавата, повеќе наликува на јавен суд на _____, каде биле повторувани навредите упатени кон него (видно од Записник со арх. бр. 08-189/1 од 16.2.2024 година, од страна на една ученичка било кажано „глава оставам дека _____ е со некаков документ“, додека пак друг ученик изјавил „Јас во петокот му ги упатив зборовите „тарифа од 20 евра“, „имаш спонзор“, „те

возат во BMW-иња и мерцедеси“, „види си го аутизмот“, „циган“, но за истите ме испровоцира тој“) и биле формирани спротивставени „табори“ помеѓу и на една страна и останатите ученици на друга страна.

Во однос на претпоставената попреченост, училиштето сторило директна, продолжена и повеќекратна дискриминација врз подносителот. Поставената дијагноза, наод и мислење од Заводот за ментално здравје од 2015 година не укажуваат на дијагноза поврзана со која било форма на попреченост. Дадените наоди во врска со потешкотии во совладување на училишните вештини, краткотрајно внимание и растројство во поведението не се поврзани со форма на попреченост и можат да бидат дел од вообичаениот психо-социјален развој на детето, без да бидат трајни состојби. Училиштето се потпира на застарен наод и мислење, стар 9 години, кој и самиот по себе не зборува за некоја попреченост. Наодите во документот од Заводот за ментално здравје можат да сугерираат дека на ученикот му е потребна дополнителна поддршка во учењето, од каде училиштето треба да му даде поддршка во однос на совладување на знаењата по одредени предмети доколку утврди дека има потреба, да му пружа психо-социјална поддршка и во соработка со здравствените институции да ја следи состојбата.

Истовремено, и покрај тврдењето на училиштето дека документот го чува во тајност и доверливост, од сите докази, вклучително и Записник од родителска средба арх. бр. 08-206/2 од 27.2.2024 година и Записник од разговор со ученици арх. бр. 08-189/1 од 16.2.2024 година, заклучокот е дека сите во училишната средина се запознаени со постоењето на таков документ. Понатаму поради постоењето на таков документ ученикот го навредуваат („цел Велес знае дека си со документ“), го третираат нееднакво и истото го користат како аргумент кога подносителот изнесува спротивставени ставови или се жали за навредите кои ги добива. Уште позагрижувачко е дека од увидот во училиштето и од службените разговори со сите засегнати страни, Комисијата заклучува дека и вработените во училиштето не се воздржуваат од коментирање на „документот“ и се соучесници во градењето на стигма кон подносителот на основа на претпоставена попреченост. Во оваа насока, видно од Записник од извршен увид во СОУ Гимназија „Кочо Рацин“ - Велес со арх бр. 08-245/4, директорот на училиштето изјавува, меѓу другото, дека „Класот го сочинуваат исклучително интелигентни деца, меѓутоа не е во тие, тој е дете со посебни образовни потреби, проблематичен е“, „Вие сте го запознале вака, сте го виделе со кого си имате работа?“ и „запознаен сум дека станува збор за дете со одредена дијагноза“. Дополнително, согласно изјавата на соученичката на дадена за време на одржаниот разговор на 22.2.2024 година во Велес, постоеле инстанции кога самите предметни професори, откако е излезе од училницата, им кажувал на соучениците „остај го, го знаеш каков е он, со документ е“.

Дотолку повеќе, доколку училиштето го третира подносителот како ученик со попреченост треба да преземе мерки за сензибилизација на средината, професорите,

соучениците и родителите за негово соодветно прифаќање и третирање како еднаков. Токму затоа во Концепцијата за инклузивно образование се вели дека инклузијата подразбира и промена во умствениот склоп (начинот на размислување) кај мнозинството во заедницата, вклучително и кај вработените во институциите кои треба да ја имплементираат, односно градење на ставови и верувања дека способностите не се дадени еднаш засекогаш и тие можат да се развиваат преку труд и работа на себе. Во таа смисла, наставниците и стручната служба се клучни за обезбедување квалитетно воспитание и образование бидејќи тие можат директно да влијаат врз пристапот, учеството и успехот на сите деца, а особено на децата со посебни образовни потреби на кои им треба дополнителен поттик и поддршка за да дојдат и да останат на училиште. Во оваа насока, една од значајните улоги на училиштата е препознавање на способностите на учениците со посебни образовни потреби и нивен развој во самостојни индивидуи.

Училиштето тврди дека работи со ученикот, дека определува диференцирани образовни цели, дека континуирано му пружа помош и поддршка во учењето, но видно од изјавите на ученикот, неговата мајка, соученичката и нејзините родители, единствената разлика е во тоа што тој тестовите по математика ги решава во присуство на специјалниот едукатор и рехабилитатор.

Во врска со ова, Комисијата побара од училиштето да ги достави сите документи кои ќе дадат увид на кој начин се работи со и каков вид на поддршка му се дава. Но, училиштето достави само два документи „Оперативен план за час“ за еден час по математика и еден час по физика од 2023 година. Во овие документи е видливо дека диференцираните цели не се различни од општите цели на часот, а во делот наменет за деца со посебни образовни потреби нема забелешка што се однесува на учениците со посебни образовни потреби.

Ова покажува дека не станува збор за диференциран пристап, кој треба да подразбира прилагодување на наставата и учењето кон потребите и можностите на учениците, односно процес со кој се планираат активностите во врска со резултатите од учењето од наставната програма, методите на учење и активностите на учење за да се задоволат потребите на секој ученик поединечно, со што се обезбедува задачата да е соодветна на индивидуалните потреби на учениците, вклучувајќи ги и учениците со посебни образовни потреби. Но, земајќи го предвид фактот дека документот од Заводот за ментално здравје е стар 9 години, односно имал 9 години кога е даден наодот и мислењето што значи дека неговата состојба најверојатно се променила со оглед на тоа што поминал низ интензивен период на психо-социјален развој, училиштето не побарало нити дало насока за повторно да се прегледа и утврди неговата состојба со цел соодветно да ја следи и да му пружа поддршка. Исто така, земајќи го предвид наодот и мислењето на психологот и фактот дека има развиени когнитивни и социјални капацитети, покажува солиден училиштен успех, има сопствени интереси и амбиции, неопходно е да се преиспита

неговиот статус како ученик со посебни образовани потреби врз основа на нова проценка од соодветна здравствена институција.

Дискриминацијата, булингот и останатите форми на насилство можат да се случуваат и поради претпоставена етничка и расна припадност, како што е потемната боја на кожа, што е случај со подносителот на претставката. Во училиштето и училишната средина поради непочитување на доверливоста на документот со наод и мислење од Заводот за ментално здравје, се креира стигма кон подносителот. Дискриминацијата и булингот се случуваат и поради претпоставената сексуална ориентација поврзана со родовиот идентитет на подносителот. Всушност, Комисијата смета дека токму оваа карактеристика е првичниот мотив за булингот, а потоа кон булингот продолжуваат да се надоврзуваат и останатите етикети и предрасуди поврзани со бојата на кожа и попреченоста. Во оваа смисла, не е неопходно поединец навистина да припаѓа на ЛГБТИ заедницата и отворено тоа да го соопшти, за да биде изложен на булинг. Родовиот идентитет и родовата експресија која отскокнува од мнозинството, како и одбивањето да се прилагоди кон родовите норми типични за момчињата, се повод за општествена санкција, во случајот во форма на булинг од страна на врсниците. Однесувањето кое не е во согласност со родовите норми својствени за момчињата е исто така повод за недостатокот од поддршка од страна на училиштето, кое проблемот го гледа во подносителот, а не во однесувањето на средината. Оттука, подносителот е сметан за „проблематичен ученик“ од страна на училиштето (видно од Записник од извршен увид во СОУ Гимназија „Кочо Рацин“ - Велес со арх бр. 08-245/4, директорот на училиштето изјавува „Класот го сочинуваат исклучително интелигентни деца, меѓутоа не е во тие, тој е дете со посебни образовни потреби, проблематичен е“) бидејќи не се однесува согласно нивните очекувања. Гласното застапување за себе и за своите интереси, пријавувањето на навредите од соучениците, спротивставувањето на неправдите, коментирањето на облеката на соучениците, возвраќањето на навредите со навреди, се гледа како проблематично и негативно однесување. Исто така, ваков став се зазема и кон поднесувањето на претставка од страна на подносителот до Комисијата за спречување и заштита од дискриминација. Оттука, училиштето покажува ниски капацитети за прифаќање на различностите и прилагодување кон нив. На ова укажува фактот што на критиките од страна на подносителот реагира со санкции наместо со самокритичност, од каде капацитетите за демократско адресирање на проблемите преку еднакво валоризирање на ставовите и искуствата на сите засегнати страни се многу ниски. Етикетирањето на ученик како „проблематичен“ само по себе претставува стигамтизирачко и непрофесионално постапување и изразување од страна на училиштето. На ваков начин за неуспехот соодветно да се одговори на проблемите и да се креира поддржувачка и позитивна клима во училиштето се обвинува ученикот кој е различен. Училиштниот менаџмент, стручните соработници и наставниот кадар се возрасни лица кои имаат моќ, обврска и треба да имаат компетенции да одговорат на предизвиците и да креираат клима на соработка и меѓусебно почитување, вклучително и високо вреднување на еднаквоста и неприфаќање на насилството особено кога е основано на вистинска или

претпоставена припадност на мнозинска група. Оттука, етикетирање на ученици во рана адолесценција како „проблематични“ е непрофесионално делување спротивно на принципот на најдобар интерес на ученикот.

Училиштето во повеќе документи и на самиот увид, истакнува мислење дека некој не може да биде обвинет за дискриминација и булирање на некоја од основите, доколку и самиот припаѓа на таа заедница. Во конкретниот случај, ставот на училиштето е дека не може да претставува дискриминација ситуацијата кога ученик, кој самиот е ром, му се обраќа на друг ученик кој не е ром со зборовите „циган“. Во оваа насока училиштето достави и Изјава од ученик со арх. бр. 08-204/1 од 22.2.2024 година, во која ученикот изјавува: *„Јас како припадник на ромската етничка заедница никако не можам да навредувам и дискриминирам ученик кој е припадник на доминантната етничка заедница. Воедно изјавувам дека за мене е непозната сексуалната ориентација на ученикот. па од тука не можам ниту да вршам дискриминација на сексуална основа“.*

Од приложените докази, училиштето во голема мера се потпира на овој аргумент за да го оправда пропуштањето да се преземат мерки за заштита. Комисијата во рамки на својата превентивна и едукативна функција смета дека е важно да истакне дека овој став е целосно погрешен.

Во оваа смисла, Комисијата истакнува дека расизмот е видлив и во ромската заедница, хомофобија и трансфобија постои и во ЛГБТИ заедницата, лицата со попреченост исто така се дискриминираат меѓусебно зависно од видот на попреченоста итн. Оваа појава се нарекува авто-стигматизација или интернализирана дискриминација и таа е резултат на фактот што и припадниците на маргинализираните заедници се растени во општество во кое биле изложени на дискриминаторски ставови и пораки кон Ромите, ЛГБТИ луѓето, лицата со попреченост итн. Лицата кои припаѓаат на овие групи не се имуни на дискриминаторски ставови кон самите групи, туку напротив поради тоа што припаѓаат на групата, а не сакаат околината да ги препознае како припадници на групата можат да изразат уште поекстремно негативни ставови кон таа група, како механизам за само-заштита. Вакво однесување е видливо кај ЛГБТИ луѓе кои не „излегуваат од плакарот“, туку живеат скриено, потипично за повозрасните.

Исто така, на пример, во ромската заедница е видлив расизмот преку поголемо валоризирање на Ромите со посветла боја на кожа. За да се препознаат себе си како дел од групата, да го изразат и афирмираат својот идентитет и да бараат негова заштита, потребно е да поминат низ себе-еманципација која најчесто треба да биде поттикната од надворешен фактор, како поддршка и учење од други припадници на групата, здруженија, иницијативи, позитивно влијание од лидери во маргинализираната група, учење и стекнување вештини за еднаквост и недискриминација. Не сите припадници на маргинализирани групи имаат можности за себе-еманципација, а потоа и за артикулирање на својот идентитет кој е различен

дури и осуден од мнозинството, кое само по себе претставува политички чин во заедницата.

Оттука, неопходна е едукација на вработените во училиштето за препознавање на нееднаквоста и дискриминацијата врз повеќе основи и разбирање на начините на кои структурните форми на нееднаквост влијаат врз самите маргинализирани заедници. Уште повеќе, училиштето треба да биде соодветно информирано за однесувањето на ученици во рана и средна адолесценција поврзано со вршење насилство и булмирање. Во овие контексти, особено во средина која не презема соодветни мерки за превенција и заштита, со што насилството останува неадресирано, адолесцентите дејствуваат во толпа која им овозможува афирмација на нивниот социјален статус во друштвото. Употребата на насилство (во која било форма) станува карактеристика на друштвото, па оние кои тоа нема да го направат ќе бидат санкционирани со општествени санкции како избегнување и озборување, каков што е случајот со соученичката Лидерите во групата, пак, се под притисок постојано да го иницираат насилството со цел да останат лидери, односно да не бидат перцепирани како меки и да бидат заменети со други. Во оваа средина не се бираат зборови за да се стори булингот, не е важно дали некој е навистина Ром, геј или лице со попреченост, туку се редат кои било зборови кои можат да повредат. Бидејќи ова дејствување е карактеристично за адолесценти, особено во контексти на сторување на булинг заснован на дискриминаторска основа, училиштата мора да имаат вештини за да го препознаат и превенираат истото.

Дискриминацијата кон подносителот е сторена и преку донесувањето на педагошката мерка писмена опомена за 14 изостаноци. По тврдењето на подносителот дека и други ученици имаат ист или поголем број на неоправдани изостаноци но не им се дава педагошка мерка, тој истакна дека го знае ова бидејќи бројот на неоправдани изостаноци се кажува на часот на одделенската заедница. Комисијата експлицитно побара од училиштето да го прати извештајот од електронскиот дневник не само за подносителот туку за сите ученици со цел да утврдиме дали постои различен третман. Училиштето го поднесе електронскиот дневник само за (видено од прилог бр. 16), не и за целата паралелка. Оттука, Комисијата смета дека училиштето не успеа да изнесе факти и докази дека не постапило нееднакво со подносителот на претставката и во однос на изрекувањето на педагошката мерка.

Виктимизацијата како трпење на штетни последици поради пријавување или сведочење во случај на дискриминација е видлива и кон подносителот на претставката и кон соученичката и нејзините родители. Вработените во училиштето активно испитуваат и бараат „виновник“ за поднесувањето на претставката од страна на подносителот до Комисијата за спречување и заштита од дискриминација. Самиот час на одделенската заедница на кој се разговара за проблемот и учениците во два табори пишуваат записници претставува виктимизација, бидејќи подносителот на часот трпи вознемирување како резултат на тоа што пријавил дискриминација.

Ваквиот начин на разговарање за проблемот дополнително ја поларизира состојбата, не придонесува до промена и го изложува подносителот на виктимизација. Подносителот на претставката дополнително пријави виктимизација и од страна на класниот раководител кој испитувал, го осудувал и му се заканувал бидејќи го пријавил училиштето. Комисијата побара од училиштето да се изјасни и по овие наоди со барање со архивски број 08-245/7 од 29.2.2024 година. Во одговорот класниот раководител достави изјави од 10 ученици во кои тие ги негираат тврдењата на подносителот на претставката и сите пишуваат дека класниот раководител не го нападнал нити психички нити физички. Комисијата забележува дека сите 10 изјави се дадени од страна на ученици во класот на класниот раководител

и сите изјави имаат иста или многу слична содржина. Комисијата смета дека како класен раководител има поголема моќ во однос на учениците и дека истата не треба да ја користи на ваков начин, односно да ги вмешува учениците имајќи ја предвид нивната позиција и возраст. За крај виктимизацијата е сторена со тоа што на подносителот на претставката не му дозволуваат да учествува на училишна забава. Според сознанијата на Комисијата, забраната е поврзана со педагошката мерка. Во овој контекст, ова казнување е спротивно на Законот за средно образование и подзаконскиот акт- Упатство за начинот на изрекување на педагошките мерки каде е се предвидени условите и начините на санкционирање на ученици. Одлуката да му се забрани да присуствува на забава е произволна и претставува виктимизација.

Како резултат на горенаведеното се сторува вознемирување кон односно училишната средина за него е непријателска, заканувачка, застрашувачка и понижувачка. Иако, булингот, односно вознемирувањето доаѓа првично од група соученици, училиштето ова го овозможува преку преземање мерки, а дополнително и самите вработени во училиштето самостојно сторуваат вознемирување, особено поврзано со стигматизирање во врска со наодот од Заводот за ментално здравје на деца и млади.

Со цел да оцени дали училиштето проактивно работи на превенција и заштита од насилство, Комисијата побара да достави интерни акти, извештаи и какви било документи кои се однесуваат на темите спречување и заштита од насилство и дискриминација. Училиштето достави „Протокол за превенција и интервенција при врсничко насилство, злоупотреба и занемарување“. Од документот не е видно кога и на каков начин е донесен овој протокол. Протоколот делумно е направен врз основа на Упатството за заштита на ученик жртва од која било форма на насилство, злоупотреба и занемарување, иако документот е многу пократок и недоволно сеопфатен. Училиштето исто така достави „Извештај од реализирани активности за превенција од насилство“ но само за учебната 2023/24, која сè уште не е завршена. Од приложениот извештај Комисијата не може да утврди кои теми подетално биле вклучени на приложените активности, колку ученици се опфатиле, како стручните соработници ја оценуваат состојбата во однос на насилство и дискриминација во училиштето, дали

имаат утврдено проблеми, како работат на нив и слично. Видливо е дека училиштето ги адресира проблемите на насилство и дискриминација во превентивните активности на општ и генерален начин, што не е доволно за да се изградат капацитети и вредности кај учениците за препознавање на феномените, преиспитување на сопственото однесување и вредности со цел градење на подемократски ставови кон различностите. Училиштето достави и дел од Статутот кој не содржи конкретни одредби за превенција и заштита од насилство и дискриминација, туку е фокусиран на педагошките мерки. Училиштето достави и Кодекс на однесување на ученикот, кој исто така нема детални содржини во врска со ненасилство и недискриминација. Од приложените документи најверојатно училиштето нема донесено кодекс на однесување, политика или протокол за вработени кој ќе вклучува ненасилство и недискриминација на работно место и кон ученици. Комисијата зема предвид дека Законот за средно образование нема доволно одредби кои ќе ги адресираат проблемите на насилство и дискриминација, како Законот за основно образование.

Земајќи го предвид горенаведеното, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација одлучи како во диспозитивот и утврди дека станува збор за сторена повеќекратна и продолжена директна дискриминација, вознемирување и виктимизација од страна на СОУ „Гимназија Кочо Рацин“ Велес кон¹

со тоа што различно и понеповолно го третира во повеќе области: пропушта да му обезбеди заштита како жртва на булинг, пропушта да ги санкционира сторителите на булингот, го стигматизира и етикетира, не ја почитува доверливоста на медицинската документација, го третира понеповолно во однос на педагошките мерки, го обвинува и осудува за поднесувањето на претставка и не му дозволува да учествува во социјалниот живот на училиштето.

Оттука, согласно член 27 став 2 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, по утврдената дискриминација, а со цел отстранување на повредите на правото, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација ја донесе следната:

ПРЕПОРАКА

1. **СЕ ПРЕПОРАЧУВА** СОУ „Гимназија Кочо Рацин“ Велес да преземе мерки за заштита на подносителот од булинг во согласност со неговите потреби во рок од 30 дена.
2. **СЕ ПРЕПОРАЧУВА** СОУ „Гимназија Кочо Рацин“ Велес да преземе мерки за изрекување на педагошки мерки на соученици сторители на булингот во согласност со Упатството за начинот на изрекување на педагошките мерки во јавните средни училишта, како и други мерки за промена на однесувањето на сторителите на булингот и мерки за поддршка на набљудувачите и сведоците во рок од 30 дена.

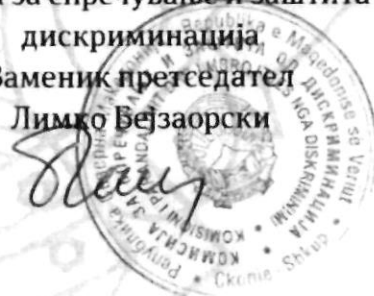
3. **СЕ ПРЕПОРАЧУВА** СОУ „Гимназија Кочо Рацин“ Велес да ја укине педагошката мерка кон _____ во согласност со член 19 од Упатството за начинот на изрекување на педагошките мерки во јавните средни училишта во рок од 30 дена.
4. **СЕ ПРЕПОРАЧУВА** СОУ „Гимназија Кочо Рацин“ Велес да донесе интерна/и политика/и или протокол/и за спречување и заштита од насилство и дискриминација каде особено ќе се осврне на дискриминаторските основи попреченост, раса, боја на кожа, етничка припадност, родов идентитет и сексуална ориентација во рок од 2 месеци, која понатаму соодветно ќе ја спроведува, промовира и унапредува.
5. **СЕ ПРЕПОРАЧУВА** СОУ „Гимназија Кочо Рацин“ Велес да ги зајакне капацитетите на вработените (наставници и стручни соработници) за препознавање, заштита и превенција од насилство и дискриминација особено на основите попреченост, раса, боја на кожа, етничка припадност, родов идентитет и сексуална ориентација во рок од 3 месеци, а понатаму да спроведува континуирани обуки за зајакнување на знаењата и капацитетите на персоналот за инклузивност и недискриминација.

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација му нуди поддршка на СОУ „Гимназија Кочо Рацин“ Велес, во однос на насоки и вмрежување за соодветно спроведување на препораките број 4 и 5.

Доколку училиштето не постапи согласно оваа препорака во предвидените рокови, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација, согласно своите надлежности од член 27 став 4 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, ќе поднесе барање за покренување на прекршочна постапка пред надлежен суд за прекршоци.

Скопје
29.04.2024 година

Комисија за спречување и заштита од
дискриминација
Заменик претседател
Лимко Вејзаорски



Доставено до:

- СОУ „Гимназија Кочо Рацин“, ул. Благој Горев бр. 40, 1400 Велес